

17. 09. 2021

Delo

Stran/Termin: 7

Naslov: Skrbstvena demokracija, etika cepljenja in otroci

Naklada: 35.475,00

Avtor: Prof. dr. Lenart Škof Asist. Miha Oražem

Površina/Trajanje: 738,86

Rubrika/Oddaja: MNENJA

Žanr: KOMENTAR

Gesla: LENART ŠKOF

Gostujoče pero

Skrbstvena demokracija, etika cepljenja in otroci

V Skrbstveni demokraciji (2013) je ameriška filozofinja Joan C. Tronto na podlagi uvidov sodobne etike skrbi pokazala na prepletenost in dopolnjevanje načel avtonomije in soodvisnosti v neke demokratične družbene ureditve. Demokracijo smo ljudje navajeni razumeti kot prostor, v katerem se kar najbolj uresničujejo ideali svobodnega in avtonomnega bivanja državljanek in državljanov v okviru zakonov, družbenih norm in predpisov (tako imenovana negativna svoboda), pri čemer se naše dolžnosti ali obveznosti do družbe (tako imenovana pozitivna svoboda) večinoma razumejo zgolj kot hrbtna stran te iste svobode ter ne kot samostojna in enakovredna demokratična vrednota – kar bi morale biti. Kot primer lahko navedemo vprašanje cepljenja otrok proti otroškim boleznim, ki tako izraža vidik negativne svobode, vendar se državljanji s tem, da svoje otroke cepijo, odgovorno vedejo tako do svojih otrok (torej ne do samih sebe) kot tudi do družbe kot celote (in torej spet ne le do samih sebe v svoji avtonomiji). Starši, ki svoje otroke cepijo, s tem posredno zaščitijo tisti ranljivi del populacije, ki se zaradi zdravstvenih razlogov ne sme cepiti. Tako v demokraciji deluje načelo soodvisnosti, ki se pretvarja v odgovornost in višjo družbeno solidarnost. Z visoko stopnjo precepljenostjo otroške populacije tako starši kot državljanji hkrati izrazijo skrb za svoje otroke ter tudi za družbo kot celoto in s tem delujejo pod obnebjem skrbstvenega vidika demokracije. Četudi bi pri tem menili, da je cepljenje za njihove otroke škodljivo (denimo, da bi verjeli psevdoznanstvenim in za celotno človeštvo škodljivim razlagam in prevaram Andrewa Wakefielda o povezavi cepljenja in avtizma ali v novjšem času njegovim neznanstvenim argumentom o škodljivosti cepljenja proti covidu-19), bi se po načelih skrbstvene demokracije v dobro svojih otrok, ki pri tem še ne morejo izraziti svoje avtonomne volje ali razumne privolitve, vseeno odločili za cepljenje svojih otrok proti nevarnim otroškim boleznim.

Danes se s podobnim, le da precej večjim izzivom srečujemo v pandemiji, ki je zajela celotni svet in človeštvu

Prof. dr. Lenart Škof
predstojnik
Inštituta za
filozofske študije
ZRS Koper in
dekan Institutum
Studiorum
Humanitatis

naložila velikansko nalogo: iskati v znanosti in znanju utemeljene rešitve ter v etičnem smislu zaščititi najranljivejše dele populacije. V Sloveniji se srečujemo z v razmerju do drugih držav Evropske unije velikim primanjkljajem v precepljenosti populacije. Vzroke za to bi lahko iskali v več smereh, eden od razlogov je gotovo to, da v naši državi nikoli nismo zares ponotranjili nobenega izmed dveh vidikov svobode (kot avtonomije in kot soodvisnosti) in smo tudi zaradi relativno kratkega obdobja svoje demokratične zgodovine še vedno priča večjemu demokratičnemu deficitu. Sindromi tovrstnega razmišljanja so, denimo, visoka raven korupcije,

Asist. Miha Oražem
doktor medicine,
specializant
onkologije z
radioterapijo
in magister
bioetike

klintelizma in nepotizma, nenehno prelaganje institucionalne odgovornosti na druge, nesposobnost etičnega konsenza ob temeljnih civilizacijskih vprašanjih (totalitarno nasilje, medvojni in povojni poboji) ter boleča odsotnost argumentativne kritike in kulture dostojnosti v okviru političnih diskurzov.

V pandemiji, ki je zajela celoten svet, lahko govorimo o več vrstah žrtev: najprej so tu vsi tisti, ki jih je covid-19 neposredno prizadel in to tako, da so bili hospitalizirani in celo življenjsko ogroženi. Samo v naši državi je zaradi tega virusa umrlo že več kot 4400 sodržavljanek in sodržavljanov, pri čemer še nimamo podatkov, koliko ljudi trpi

za različnimi vrstami sindromov, ki jih prinese tako imenovani dolgi covid. Za primerjavo, v Sloveniji je zaradi covid-19 umrlo veliko več ljudi, kot je bilo žrtev napada na World Trade Center. Naloga vseh držav, in s tem tudi naše, je bila torej v prvi fazi čim bolj omejiti virus in omogočiti bolnišnicam, da so lahko sprejele in profesionalno oskrbele vse tiste, ki so potrebovali pomoč. Tu smo bili državljanji posredno odgovorni za druge in smo se odpovedali delu svoje svobode v korist skrbi za ranljivi del naše skupnosti (to so bili večinoma starejši ter bolniki s kroničnimi ali pridruženimi boleznimi). V drugi fazi, ko so na voljo cepiva, odgovornost državljanov in državljanek postane neposredna.

V zadnjih dveh letih se je izkazalo, da smo kot skupnost v tej pandemiji naložili veliko odgovornost otrokom in mladostnikom: četudi mlajši praviloma (razen večorganskega vnetnega sindroma, ki lahko nastopi v primeru izrazite sistemske reakcije na okužbo z virusom sars-cov-2) niso bili izpostavljeni hujšim potekom bolezni, so kljub temu z upoštevanjem karantene in vestnim nošenjem mask v

šolah (v nasprotju s številnimi odraslimi – seveda tudi njihovimi starši, ki so se odzvali zelo nezrelo in propagirali nenošenje mask) ter v obdobju zaprtih šol prispevali nesorazmerno velik delež k skrbi za svojo skupnost. Za to so generacije mladih že plačale visoko ceno – podatki nedvoumno kažejo na hude psihološke posledice za generacijo otrok, mladih in tudi študentov (vključno s porastom samomorilnosti).

Ker se v Sloveniji soočamo z močnim odporom proti cepljenju s strani dela državljanov (raziskave kažejo na 12 odstotkov celotne populacije),

V zadnjih dveh letih se je izkazalo, da smo kot skupnost v tej pandemiji ogromno odgovornost naložili otrokom in mladostnikom.

se vrstijo pozivi k cepljenju celotne populacije, vključno z otroki nad dopolnjenim 12. letom starosti. Tu pa se odpre zelo pomembno vprašanje: ali je dolžnost mladih, da v obdobju, ko ni polno precepljene več kot 45 odstotkov (!) odrasle populacije, nase spet prevzamejo nalogo in odgovornost ter se v dobro skupnosti množično cepijo? Ob tem je treba poudariti, da tako osnovnošolski otroci kakor tudi mladi izražajo veliko pripravljenost do cepljenja, pri čemer zaupajo znanosti veliko bolj kot odrasli nasprotniki cepljenja (da sploh ne omenjamo primera ravnatelja OŠ Prebold, ki tragično kaže na sindrom antiintelektualizma in neodgovornega ter slepega nihilizma sodobne družbe). Zakaj omenjamo otroke in mlade: v mednarodni raziskavi o darovalcih organov je bilo ugotovljeno, da so otroci brezpogojno pripravljeni darovati svoje organe za svoje sorojence ali starše. Otroci se za to najvišjo izmed etičnih gest odločijo iz prirojene navezanosti na svoje starše in etični problemi, ki se postavljajo pri teh vprašanjih, so povezani predvsem s tem, koliko so bili ti otroci sploh sposobni podati razumni ter svobodni pristanek na tak poseg. Analogno lahko rečemo, da 12-letniki s cepljenjem za dobro skupnosti prav

FOTO MATEJ JURUŽNIK

tako prevzemajo nesorazmerno velik delež odgovornosti do sebe in skrbi za druge. Ker so bili otroci in mladi morda največje žrtve lockdowna zaradi dolgotrajno zaprtih šol (ki so bile odgovornost vseh – tako države in njenih ukrepov, kakor državljanov, ki niso upoštevali ukrepov), bi morala skupnost biti do tega zadržana vsaj do trenutka, ko bi bilo precepljene 70 odstotkov splošne populacije. Čeprav so dosednji podatki o varnosti in učinkovitosti cepljenja tudi pri mlajših otrocih spodbudni, je namreč razmerje med neposrednimi koristmi in morebitnimi tveganji v primerjavi z odraslimi precej manj jasno (četudi ob tem pustimo ob strani opozorila Svetovne zdravstvene organizacije o pomanjkanju cepiva za ranljive skupine v revnejših državah, za katere je sicer nedvomno treba okrepiti proizvodnjo in distribucijo).

Ta prispevek ne želi med otroci in mladimi sejati dvomov v cepljenje. Nasprotno, mladi, ki se izobražujejo v enem najboljših izobraževalnih sistemov v Evropi, že vedo, da je znanosti moč zaupati in že osnovnošolci so sposobni razumeti ozadja teorij zarot, ki poganjajo večino prevdoargumentov (odraslih oseb!) proti cepljenju. Namen tega prispevka je, da tako politike, ki kreirajo ukrepe in strategije cepljenja, kakor tudi državljane Slovenije opozori na etične vidike pričujoče pandemije ter na naš (s strani odraslih državljanov in državljanov) prepogosto pozabljeni delež odgovornosti, ki jo imamo v razmerju do mladih. Tako se odrasli ne bomo več skrivali za otroci, ne bomo pa tudi dovolili, da v naši družbi lahko pride do tako skrajnih deviacij, kot so nedavni primeri, da necepljeni za doseganje svojih egoističnih ciljev zlorablajo celo brezdomce (nekateri brezdomci so tako prejeli po več odmerkov cepiva zapored). Le s takšnim zavedanjem bomo lahko gradili skrbstveno demokracijo – idejo skupnosti, utemeljeno na svobodi in zavedanju soodvisnosti – družbo, ki temelji na skrbi in upoštevanju temeljnih načel družbene etike in v kateri bodo odrasli (vključno s politiki) lahko mladim vzor.

Prispevek je mnenje avtorja in ne izraža nujno stališča uredništva.